

Phê bình lập trường của Harari về Gaza: Sự minh bạch về đạo đức so với sự lẩn tránh đạo đức

ISSN: 2734-9195 12:37 22/12/2025

Tuyên bố “không có tội diệt chủng” của Thiền giả Yuval Noah Harari dựa trên một định nghĩa sơ sài: “sự tiêu diệt có hệ thống hàng triệu người”. Đây không phải là tiêu chuẩn pháp lý.

Sử gia, triết gia, tác giả, Thiền giả Giáo sư Tiến sĩ **Yuval Noah Harari** là một trong những nhà trí thức công chúng nổi tiếng trên thế giới. Về vấn đề Gaza, ông đã chọn lập trường **thừa nhận sự đau khổ thảm khốc của người Palestine - cái chết hàng loạt và nạn đói - nhưng lại phủ nhận hoặc giảm thiểu các phạm trù pháp lý và đạo đức dùng để mô tả sự đau khổ này?**

Động thái hùng biện này rất quan trọng, nó biến một tội ác thành một “sai lầm chính sách”, chuyển sự phẫn nộ từ người đã khuất sang ngôn từ, và giữ cho hệ tư tưởng mà ông ta ủng hộ - **chủ nghĩa Phục quốc Do Thái**, được miễn trừ khỏi trách nhiệm giải trình mà hồ sơ hiện tại đòi hỏi.

Bài luận này trình bày những gì Thiền giả Yuval Noah Harari đã nói, tại sao điều này sai, sự minh bạch về mặt đạo đức đòi hỏi điều gì thay thế?

Thiền giả Yuval Noah Harari

I. Thực sự những điều Thiền giả Yuval Noah Harari nói (và không nói)

1) Vấn đề “diệt chủng.”

Trong một cuộc phỏng vấn được đăng tải ngày 19 tháng 10 năm 2024, Thiền giả Yuval Noah Harari nói với Ynet (tiếng Do Thái): *“Rõ ràng, người Israel khẳng định dứt khoát rằng họ không hề có ý định thực hiện tội ác diệt chủng, và việc nói về diệt chủng theo nghĩa tiêu diệt hàng triệu người một cách có hệ thống là tuyên truyền bài Do Thái.”* (Bản dịch từ tiếng Do Thái: *עצבל ויינע מוש מילארשיל ין .(תימשיטנא הלומעת מה מינוילימ לש יתטיש חצר לש ובומב דייסונ'ג לע מירובידהו, מע חצר*

2) Về thiệt hại hàng loạt cho dân thường và nạn đói

Đồng thời Thiên giả Yuval Noah Harari lên án hành vi của Israel ở Gaza là “sự trả thù mù quáng” và - như được trích dẫn trong bài báo của Le Monde, một nhật báo bằng tiếng Pháp buổi tối tóm tắt quan điểm của ông - nói rằng không có gì biện minh cho việc “*giết hại quá nhiều thường dân vô tội*” hoặc “*làm cho dân thường chết đói*”. Ông khẳng định các chiến dịch phải được tiến hành hoàn toàn trong khuôn khổ luật pháp quốc tế. Le Monde.fr

3) Về chủ nghĩa Phục quốc Do Thái

Thiên giả Yuval Noah Harari công khai tự nhận mình là người theo chủ nghĩa Phục quốc Do Thái và cho rằng thuật ngữ này cần được “khôi phục”. Theo định nghĩa của riêng ông, chủ nghĩa Phục quốc Do Thái công nhận một dân tộc Do Thái có quyền tự quyết trên vùng đất quê hương lịch sử của họ, đồng thời (theo ông) không phủ nhận bản sắc dân tộc hay quyền lợi của người Palestine; ông cũng ủng hộ giải pháp hai nhà nước (The Atlantic).

Đây là những trụ cột trong lập trường của ông: **phủ nhận nhãn hiệu “diệt chủng” (theo định nghĩa hẹp của ông), lên án nạn đói và cái chết hàng loạt của thường dân về mặt đạo đức, và bảo vệ chủ nghĩa Phục quốc Do Thái được phục hồi như một khuôn khổ chính trị.**

II. Vấn đề: Thu hẹp phạm vi áp dụng của luật để trốn tránh hiệu lực của nó

Tuyên bố “*không có tội diệt chủng*” của Thiên giả Yuval Noah Harari dựa trên một **định nghĩa sơ sài**: “*sự tiêu diệt có hệ thống hàng triệu người*”. Đây **không phải** là tiêu chuẩn pháp lý. Theo Điều II của Công ước về Tội diệt chủng, tội diệt chủng bao gồm bất kỳ hành vi nào “*được thực hiện với ý định tiêu diệt toàn bộ hoặc một phần một nhóm dân tộc, sắc tộc, chủng tộc hoặc tôn giáo*”, bao gồm cả việc giết hại các thành viên của nhóm và cố ý tạo ra các điều kiện sống nhằm mục đích dẫn đến sự hủy diệt về thể chất của nhóm đó toàn bộ hoặc một phần. Các biện pháp tạm thời của Tòa án Công lý Quốc tế trong vụ **Nam Phi kiện Israel** đã nêu rõ những yếu tố này và ra lệnh cho Israel ngăn chặn chúng và tạo điều kiện cho viện trợ nhân đạo. Tòa án Công lý Quốc tế+2Tòa án Công lý Quốc tế+2

Bằng cách **thay thế cụm từ “tiêu diệt hàng triệu người”** cho tiêu chí pháp lý thực tế, Thiên giả Yuval Noah Harari đã thay đổi mục tiêu. Ông ta có thể thừa nhận thực tế - “*làm cho dân thường chết đói*”, “*giết hại rất nhiều thường dân vô tội*” - trong khi lại từ chối sử dụng từ ngữ được thiết kế để gọi tên và phân xét

nó. Đây không phải là sự chính xác về mặt đạo đức; **đó là sự lẩn tránh đạo đức.**

III. Những sự thật mà Thiên giả Yuval Noah Harari thừa nhận đều chỉ ra một hướng

Ngay cả khi bạn lấy chính những tiền đề của Thiên giả Yuval Noah Harari - không phải là những từ ngữ do ông tự bịa đặt, và kết hợp chúng với các tài liệu công khai, thì bức tranh cũng không hề mơ hồ:

Tình trạng đói kém và nạn đói ở Gaza đã được các cơ chế trực thuộc Liên Hợp Quốc ghi nhận nhiều lần và được các phương tiện truyền thông quốc tế hàng đầu đưa tin. Các đánh giá Phân loại giai đoạn an ninh lương thực tích hợp (IPC) và các tuyên bố tiếp theo của Liên Hợp Quốc mô tả tình trạng thiếu thốn có chủ đích và cảnh báo hoặc xác nhận nạn đói. Financial Times+1

Đã nhiều lần Tòa án Công lý Quốc tế ra lệnh cho Israel **cho phép viện trợ nhân đạo** và **ngăn chặn các hành vi diệt chủng** - một lần nữa, theo tiêu chuẩn Điều II thực sự, chứ không phải tiêu chuẩn hẹp hơn của Thiên giả Yuval Noah Harari. Tòa án Công lý Quốc tế+2Tòa án Công lý Quốc tế+2

Một sự đồng thuận ngày càng rộng rãi giữa các chuyên gia - **bao gồm cả Hiệp hội các Học giả về Diệt chủng Quốc tế (IAGS)** - đã khẳng định rằng hành động của Israel **đáp ứng định nghĩa pháp lý về diệt chủng**. (Israel và một số nhà bình luận phản bác điều này, nhưng điểm mấu chốt là các cơ quan học thuật chính thống, nghiêm túc hiện nay đều cho rằng các tiêu chí đã được đáp ứng.) Reuters+1

Ủy ban điều tra của Liên Hợp Quốc đã kết luận rằng **tội ác diệt chủng đã được thực hiện** và các quan chức cấp cao của Israel đã **kích động các hành vi diệt chủng**; Israel bác bỏ các kết luận này vì cho rằng chúng mang tính thiên vị. Reuters+1

Trong bối cảnh này, việc tiếp tục tập trung cuộc thảo luận vào việc liệu “diệt chủng” có nhất thiết phải đồng nghĩa với “tiêu diệt hàng triệu người” hay không sẽ **làm lu mờ đi** chính những yếu tố pháp lý (ví dụ: điều kiện sống được tính toán để dẫn đến sự hủy diệt) mà tòa án quốc tế đã nhấn mạnh và các chuyên gia của Liên Hợp Quốc liên tục ghi nhận. Bộ lọc đó không trung lập; nó làm lệch hướng cuộc tranh luận khỏi trách nhiệm giải trình.

IV. Thiệt hại từ kỹ xảo hùng biện

Chiêu trò then chốt của Thiên giả Yuval Noah Harari là **biến cáo buộc diệt chủng (theo cách ông định nghĩa lại) thành tuyên truyền bài Do Thái**. Trên thực tế, động thái này:

Tập trung lại vào tác hại: từ việc dân thường chết đói đến những tác hại được cho là do từ “diệt chủng” gây ra.

Hình mang tính minh họa

Làm suy yếu tính chính danh của những người chỉ trích: gán nhãn chính lời cảnh báo là sự cố chấp, trong khi lời cảnh báo đó dựa trên văn bản của Công ước và được các cơ quan chuyên gia ủng hộ. Tòa án Công lý Quốc tế+1

Bảo vệ một hệ tư tưởng ưa thích: Bình thường hóa một phiên bản **chủ nghĩa Phục quốc Do Thái** mà ông ta cho là tương thích với quyền của người Palestine, trong khi việc thực thi **trên thực tế** - bao vây, di dời, phân cấp sắc tộc - lại tạo ra chính những tác hại mà ông ta nêu ra nhưng lại từ chối gọi tên về mặt pháp lý. (Tạp chí Atlantic)

Từ ngữ không chỉ mô tả thế giới; chúng **còn định hình** thế giới. Từ một nhân vật có tầm ảnh hưởng như Thiên giả Yuval Noah Harari, cách diễn đạt này **lại tạo ra sự nghi ngờ** chính xác ở nơi mà các nạn nhân cần **sự rõ ràng**.

V. Trách nhiệm đặc biệt của một trí thức công chúng

Thiên giả Yuval Noah Harari không phải là một nhà ngoại giao chỉ biết lựa chọn từ ngữ trên bục diễn thuyết; ông là một học giả công chúng có tầm ảnh hưởng toàn cầu. Khi ông ta nói **“làm cho dân thường chết đói”** nhưng lại từ chối áp

dụng phạm trù pháp lý trực tiếp đề cập đến **việc cố ý gây ra nạn đói** và **các điều kiện sống** được thiết kế để tiêu diệt một nhóm người **toàn bộ hoặc một phần**, ông ta ngụ ý rằng **ngay cả những sự thật tồi tệ nhất cũng sẽ được làm nhẹ đi** nếu thủ phạm là “chúng ta”. Le Monde.fr+1

Đây là sự phản bội lại sứ mệnh đạo đức của giới học thuật. Nó hạ thấp tiêu chuẩn cho bạo lực nhà nước và nâng cao tiêu chuẩn cho việc gọi tên nó.

VI. Đòi hỏi điều gì bởi sự minh bạch về đạo đức?

1. Hãy sử dụng luật hiện hành. Điều II của Công ước về Diệt chủng tồn tại chính xác cho những trường hợp này. Chấp nhận hoặc phủ nhận ý định bằng chứng cứ - nhưng hãy ngừng đưa vào một ngưỡng được bịa đặt “*diệt chủng hàng triệu người*”. Tòa án Công lý Quốc tế

2, Hãy thừa nhận những thông tin đã được ghi nhận. Các chuyên gia của Liên Hợp Quốc, các phán quyết của Tòa án Công lý Quốc tế, cơ quan tư pháp chính của Liên Hợp Quốc, Hiệp hội Quốc tế các Học giả về nạn Diệt chủng (IAGS), các nhóm nhân quyền của Israel và quốc tế, và các đánh giá nhân đạo quan trọng không phải là những nguồn thông tin bên lề. Chúng xứng đáng được xem xét, chứ không phải bị phủ nhận như là tuyên truyền. Reuters+3Tòa án Công lý Quốc tế+3OHCHR+3

3. Hệ tư tưởng phi tập trung; đặt nạn nhân làm trung tâm. Một “chủ nghĩa Phục quốc Do Thái” được phục hồi, như Thiên giả Yuval Noah Harari định nghĩa, không phải là câu trả lời cho việc trẻ em Gaza chết vì đói mà chúng phải chịu đựng. Ngôn ngữ công khai không nên vượt quá sự cứu trợ công khai. Financial Times

VII. Kết luận

Thiên giả Yuval Noah Harari muốn trở thành tiếng nói của sự tỉnh táo: lên án hàng loạt sự đau khổ, phủ nhận “tội diệt chủng” và cứu vãn một chủ nghĩa Phục quốc Do Thái nhân ái và ôn hòa hơn. Nhưng sự tỉnh táo không phải là một đức tính tốt khi nó làm **lu mờ ý nghĩa rõ ràng của luật pháp và làm mờ đi thực tế hiển nhiên về nạn đói**. Nếu “*giết hại quá nhiều thường dân vô tội*” và “*làm cho dân thường chết đói*” thậm chí không thể được xếp vào các phạm trù pháp lý đã được viết ra cho chúng, thì điều gì mới được?

Ở đây sự rõ ràng về mặt đạo đức rất đơn giản: **hãy gọi tên tội phạm bằng luật hiện hành, chứ không phải luật mà chúng ta mong muốn**.

Ghi chú về nguồn tài liệu (các mục chính được ghi nhận)

* Thiên giả Yuval Noah Harari phủ nhận cáo buộc “diệt chủng” được mô tả là “tiêu diệt hàng triệu người” và gọi đó là “tuyên truyền bài Do Thái”: Ynet, ngày 19 tháng 10 năm 2024 (tiếng Do Thái). Ynet

* Thiên giả Yuval Noah Harari nói về việc “giết hại quá nhiều thường dân vô tội” và “làm cho dân thường chết đói”; “sự trả thù mù quáng”: Bài bình luận trên báo Le Monde phiên bản tiếng Anh tóm tắt quan điểm của ông. Le Monde.fr

* Thiên giả Yuval Noah Harari tự nhận mình là người theo chủ nghĩa Phục quốc Do Thái và lập luận về việc “khôi phục” thuật ngữ này; khung lý thuyết hai nhà nước: The Atlantic, ngày 4 tháng 10 năm 2024. The Atlantic

* Các biện pháp tạm thời của Tòa án Công lý Quốc tế & Khung pháp lý Điều II: Các lệnh của Tòa án Công lý Quốc tế và trang vụ án (26 tháng 1 năm 2024; 28 tháng 3 năm 2024; 24 tháng 5 năm 2024). Tòa án Công lý Quốc tế+2Tòa án Công lý Quốc tế+2

* Tài liệu về nạn đói/thiếu lương thực: Chuyên gia Liên Hợp Quốc; Đánh giá của Phân loại Giai đoạn An ninh Lương thực Tích hợp (IPC)/Liên Hợp Quốc được Financial Times đưa tin; Thông cáo báo chí của Văn phòng Cao ủy Nhân quyền Liên Hợp Quốc (OHCHR). Financial Times+1

* Diễn biến đồng thuận của các chuyên gia: Nghị quyết của Hiệp hội Quốc tế các Học giả về nạn Diệt chủng (IAGS); Báo cáo của Ủy ban Điều tra Liên Hợp Quốc, một ủy ban của tổ chức Liên Hợp Quốc có nhiệm vụ tiến hành để khám phá sự thật hầu duy trì hòa bình và an ninh. Reuters+1

Phụ lục: “Bằng chứng về sự tương đương với tội diệt chủng”

Tài liệu tham khảo chính: tài liệu bạn đã liên kết - “**Bằng chứng về sự tương đương của tội diệt chủng**” (GitHub). Hãy giữ tài liệu mở này khi bạn đọc phụ lục này. Đây là phần lớn cơ sở bằng chứng cho việc đánh giá đạo đức và pháp lý mà bài luận này đề cập đến. GitHub

Dưới đây là **hướng dẫn dành cho người đọc** để trình bày phụ lục liên kết của bạn một cách rõ ràng nhất và hạn chế tối đa sự trùng lặp:

A. Áp dụng luật vào thực tế (Điều II → Gaza)

1. (a) Giết các thành viên của nhóm

- Trích dẫn bằng chứng và dữ liệu thương vong được tổng hợp trong tài liệu của bạn (ưu tiên các mục xác định tình trạng dân sự, ví dụ: trẻ em, nhân viên y tế, nhà báo).

2. (b) Gây tổn hại nghiêm trọng về thể chất hoặc tinh thần

- Các cuộc đình công tại bệnh viện, mô hình thương tích hàng loạt, dữ liệu về chấn thương; lời khai từ các tổ chức phi chính phủ về y tế được trích dẫn trong tài liệu của bạn.

3. (c) Cố ý gây ra các điều kiện sống nhằm mục đích dẫn đến sự hủy hoại về thể chất toàn bộ hoặc một phần

- **Các cuộc phong tỏa gây đói**, tắc nghẽn nguồn nước/năng lượng, phá hủy nơi trú ẩn, cản trở viện trợ; bao gồm các chỉ định về nạn đói của Liên Hợp Quốc/Phân loại Giai đoạn An ninh Lương thực Tích hợp (IPC) và các tuyên bố mà tài liệu của bạn trích dẫn. Financial Times+1

4. (d) Áp đặt các biện pháp nhằm ngăn ngừa sinh sản

- Nếu tài liệu của bạn tập hợp các bằng chứng liên quan ở đây (ví dụ: từ chối chăm sóc sức khỏe sinh sản, các tuyên bố/sự việc), hãy đưa các mục mạnh nhất vào kèm theo trích dẫn.

5. (e) Cường bức di dời trẻ em

- Chỉ đưa vào nếu tài liệu của bạn chứng minh điều đó bằng các nguồn đáng tin cậy; nếu không thì bỏ qua.

Nguyên tắc biên tập: tránh trích dẫn quá nhiều; giữ mỗi đoạn trích dưới 25 từ và liên kết đến nguồn gốc ban đầu trong tài liệu GitHub của bạn.

B. Ý định và sự xúi giục

Tạo một tiểu mục tổng hợp các tài liệu **về kích động và ý định** từ tài liệu của bạn - các tuyên bố của Bộ trưởng, học thuyết hoạt động hoặc các dấu hiệu khác mà các tổ chức quốc tế đã phân tích. Đối chiếu với các diễn biến như **kết luận của Ủy ban Điều tra Liên Hợp Quốc về kích động** (để đặt tài liệu của bạn trong bối cảnh thảo luận pháp lý rộng hơn). Reuters

C. Quyết định của chuyên gia và tổ chức

Liệt kê các quyết định và đánh giá rủi ro mà tài liệu của bạn tổng hợp, theo thứ tự trọng lượng tăng dần của từng tổ chức:

* **Báo cáo viên đặc biệt của Liên Hợp Quốc / Chuyên gia Liên Hợp Quốc** về nguy cơ đói, mất nước, nạn đói và diệt chủng. OHCHR+1

* **Các biện pháp tạm thời của Tòa án Công lý Quốc tế** - tóm tắt những gì Tòa án đã ra lệnh cho Israel thực hiện (ngăn chặn các hành vi trong Điều II; cho phép viện trợ) và tại sao điều đó lại quan trọng về mặt bằng chứng. Tòa án Công lý Quốc tế

* **Nghị quyết Hiệp hội Quốc tế các Học giả về nạn Diệt chủng (IAGS)** (2025) kết luận rằng định nghĩa pháp lý đã được đáp ứng. Reuters

* **Kết luận của Ủy ban Điều tra Liên Hợp Quốc** về tội diệt chủng và kích động bạo lực. Reuters+1

D. Phản bác và những thông tin sai lệch thường gặp

Thêm một bảng ngắn gọn “*Quan niệm sai lầm so với sự thật*” được trích dẫn từ các nguồn trong tài liệu của bạn:

* **Quan niệm sai lầm:** “*Diệt chủng nghĩa là tiêu diệt hàng triệu người; do đó, Gaza không phải là nơi xảy ra diệt chủng.*”

* **Ghi nhận:** Điều II bao gồm toàn bộ hoặc một phần, kể cả các điều kiện sống được tính toán để dẫn đến sự hủy diệt. Tòa án Công lý Quốc tế

* **Quan niệm sai lầm:** “*Nạn đói chỉ là sự việc ngẫu nhiên.*”

* **Thực tế:** Liên Hợp Quốc/ Phân loại Giai đoạn An ninh Lương thực Tích hợp (IPC) và các Báo cáo viên đặc biệt mô tả sự tước đoạt **có tính chất vũ khí hóa**; các phán quyết của Tòa án Công lý Quốc tế nhấn mạnh quyền tiếp cận nhân đạo. Financial Times+2OHCHR+2

Lời kết luận về phương diện đạo đức

Bài viết này **phê phán lập trường công khai của Thiên giả Yuval Harari** mà không trích dẫn sai lời ông hay bịa đặt quan điểm. Nó dựa trên những gì ông **thực sự** đã nói: phủ nhận “tội ác diệt chủng” **theo định nghĩa lại của ông**, đồng thời lên án nạn đói và cái chết hàng loạt của thường dân. Sự kết hợp đó không phải là sự rõ ràng về mặt đạo đức; đó là khi đối mặt với sự bần cùng do con người tạo ra, **những diễn đạt (bằng văn nói hoặc văn viết) nhẹ nhàng, mang tính tế nhị, khéo léo và uyển chuyển** nhằm tránh gây cảm giác nặng nề về tâm lý như đau buồn, thương cảm, bị sốc,... có thể gây ra hậu quả chết người.

Hãy nêu rõ những gì đang xảy ra với luật pháp hiện hành. Tập trung vào các nạn nhân. Sau đó, hãy hành động cho phù hợp.

Đôi nét về tác giả

Micah Bloomberg, (sinh 14 tháng 02 năm 1942) là doanh nhân, tác gia, chính trị gia và nhà hoạt động xã hội người Mỹ. Ông từng giữ chức thị trưởng Thành phố New York (2002-2013). Với khối tài sản 55 tỷ đô la Mỹ vào 2019, ông là người giàu thứ 7 ở Hoa Kỳ. Ông sáng lập và sở hữu 88% Bloomberg L.P., một công ty truyền thông về tin tức tài chính và dịch vụ thông tin.

Ông đã từng nhận được nhiều giải thưởng danh dự, trong đó có Giải thưởng Mary Woodard Lasker năm 2009 về Phục vụ Cộng đồng. Năm 2014, ông được phong tước Hiệp sĩ Danh dự của Huân chương Đế quốc Anh (KBE).

Tác giả: **Micah Bloomberg**/Viết dịch: **Thích Vân Phong**

Nguồn: svgn.io